DOMWEG GELUKKIG IN DE BERRY

Rudi Wester

Domweg gelukkig in de Berry

Leven in het hart van Frankrijk

2024 Prometheus Amsterdam

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Aan hen die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op enig recht, wordt verzocht contact op te nemen met Uitgeverij Prometheus, Postbus 1662, 1000 BR Amsterdam.

© 2024 Rudi Wester
Omslagontwerp Prometheus
Omslagbeeld Tuul and Bruno Morandi/Alamy Stock Photo
Lithografie afbeeldingen BFC, Bert van der Horst, Amersfoort
Opmaak binnenwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5405 9

Proloog

O, de Berry! Een van de mooiste – en onbekendste – streken in letterlijk het hart van Frankrijk. Ik had er mijn huis, een voormalige gîte, gekocht in augustus 1999. En raakte vertrouwd met de bewoners van de andere tien huizen in dit gat van Frankrijk dat ik Het Gehucht had genoemd, uit vrees dat Nederlanders met een *Ik vertrek*-idee er zouden neerstrijken. Of, erger nog, dat onbekenden bij mij langs zouden komen. Ik zwierf eindeloos door de prachtige landschappen van de Vallée Noire, zo genoemd door de schrijfster en feministe avant la lettre George Sand, de beroemdste inwoner van de streek. Bezocht het Feest van de Aardappel en het Feest van de Ezel. Ik voerde vele gesprekken met mijn medebewoners zoals boer Pascal, met de geitenhouders Agnes en Gerry, en tekende hun zware levens op in *Beau Berry. Leven in het hart van Frankrijk* (Prometheus, 2004). Het boek eindigt als ik in september 2003 tot directeur van het Institut Néerlandais, het Nederlands cultureel centrum in Parijs, en tevens ambassaderaad voor culturele zaken aan de Nederlandse ambassade aldaar word benoemd. Te veel aan mijn hoofd. Maar altijd vluchtte ik weer naar de rust van Het Gehucht, maar tweeënhalf uur rijden van Parijs en acht uur van Amsterdam. Naar de lieve bewoners, die ik zo goed had leren kennen en die mijn verblijf aldaar vulden

met hun ups en downs. En met hun whisky.

Maar nu *Beau Berry* zelfs antiquarisch niet meer te krijgen is, als gevolg van een warme aanbeveling in *Trouw* in 2022 om vooral dit boek te kopen als je naar Frankrijk gaat, is het twintig jaar later tijd geworden voor een vervolg. In Het Gehucht vertrokken oudjes naar bejaardentehuizen of ze gingen gewoon dood, maar jonge mensen kwamen ervoor in de plaats. En nieuwe mensen, zoals de Nederlandse Emma die Friese paarden fokt, en haar Franse echtgenoot Jean. Mijn vriend van het eerste uur, boer Pascal, heeft ook het nodige te verduren met de veranderingen in zijn beroep (‘*Ah! L’administration, l’administration, hein?*’), met zijn vrouwen en met het stoppen met boeren. Maar zijn veerkracht blijft verbazingwekkend. Het opknappen van dat malle Château de Sarzay door een Parijse elektricien volg ik met argusogen. In de winter wentel ik me in de luxueuze balneotherapie van het nabijgelegen, protserige golfhotel Les Dryades. En de negentiende-eeuwse schrijfster George Sand is in de afgelopen jaren meer en meer in de belangstelling komen te staan; haar eigenzinnig bestaan in de Berry wordt professioneler dan ooit aangepakt met een nieuw museum in La Châtre. Zelfs plattelandsromans over de Berry zijn weer in, getuige het grote succes in 2023 van de heruitgave van *Campagne* (1937) van Raymonde Vincent.

Kortom, opnieuw veel platteland en George Sand, ook in dit vervolg.

En hoe zit dit vervolg in elkaar? Mijn bewonderende beschrijvingen van het leven, van het werk en van de geliefdes van George Sand zijn zo ongeveer nog hetzelfde als in *Beau Berry*. De inrichting van haar *domaine* in Nohant is ook niet

veranderd. Het natuurpark de Brenne blijft nog even wonderschoon. En de gerechten uit de bijzondere keuken van de Berry mogen ook niet ontbreken natuurlijk. Wel verhaal ik over mijn nieuwe avonturen met enkele bewoners van Het Gehucht en met de bijzondere aard van de Berry. In de tegenwoordige tijd, gebaseerd op dagboeken en valse herinneringen. Een vleugje Parijs, waar ik van 2003 tot 2009 verbleef, waait ook voorbij. Maar vrijwel alles is zonder jaartallen, wat misschien verwarrend werkt. Geen duidelijke tijdlijn. Doet het er echter toe in welk jaar precies die luidruchtige *méchoui* in Het Gehucht plaatsvond? Wanneer mijn vliegtochtje boven de Berry mislukte? Het is een neerslag van mijn springerige leven (met tussenpozen) in het hart van Frankrijk van augustus 1999 tot januari 2018. *C'est ça*. Niets meer en niets minder.

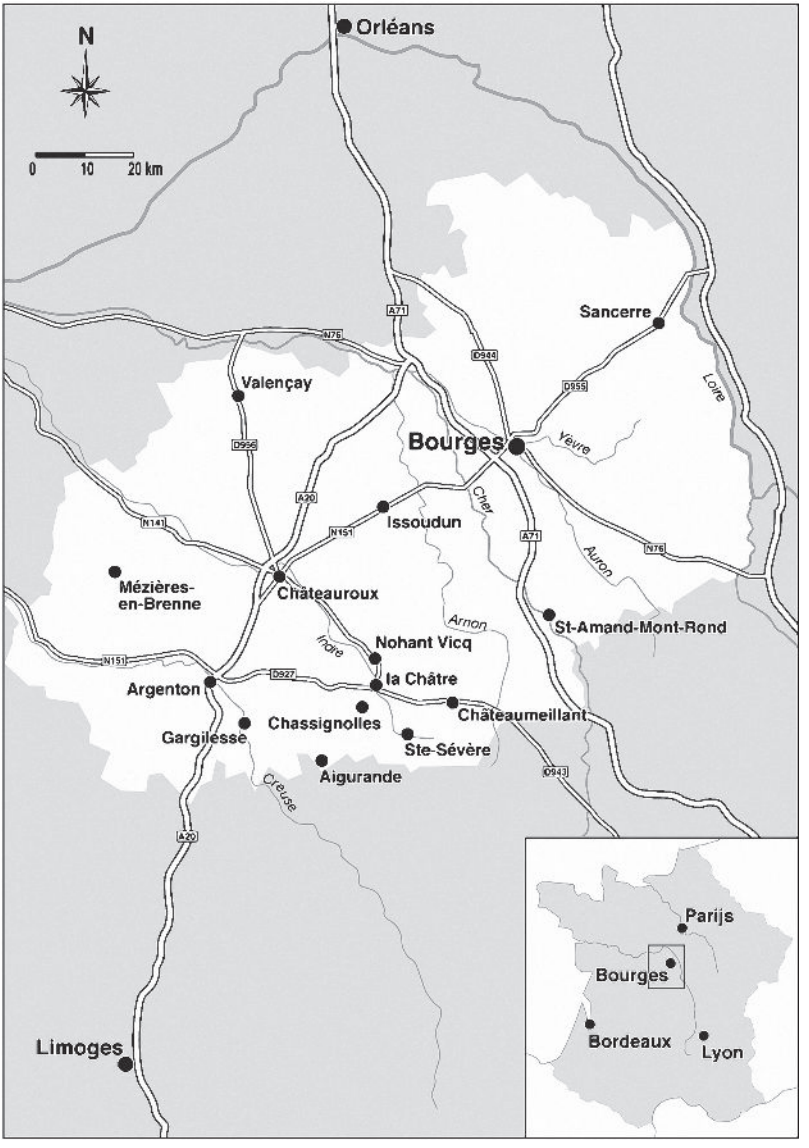
Toch worstelde ik ook in mijn gehucht, en wel met een belangrijk iets: het internet. Erg noodzakelijk als je, zoals ik, boeken wilt schrijven en opsturen naar je redacteur. Het viel uit door onweersbuien en het viel uit als er géén onweersbuien waren. De Franse whizzkid had geen idee hoe een computer werkte, de meegebrachte iPad bekeek hij als was het een buitenaards monster. Orange was van geen enkel nut, CompuServe evenmin. Wanhopig werd ik ervan.

Onder andere daarom verkocht ik mijn huis in Het Gehucht in 2017. Aan een Française, want Nederlanders hebben wat vreemde ideeën ('Waarom zijn die muren zo dik? Het is hier zo donker!') over het leven op een bij tijd en wijle bloedheet Frans platteland. In het voorjaar van 2023 ging ik weer even terug om te zien hoe het mijn vrienden in de Berry verging. Om de Berry en die eeuwig interessante George

Sand weer van dichtbij mee te maken en te voelen. Het bleef vertrouwd en van een grote schoonheid.

Tot ik mijn oude huis in Het Gehucht bezocht, in het gezelschap van de Française. Toen constateerde ik met eigen ogen wat Fransen onder 'vooruitgang' verstaan. Mijn prachtige, antieke houten tafel vervangen door een glazen kreng, mijn mooie, oude banken door een veel te grote skaileren lelijkerd, de schitterende kleuren van mijn plavuizen vermorzeld onder een laag gruis. Maar het ergste was dat ze de struiken en bomen, die de natuurlijke afscheiding vormden tussen mijn huis en het weggetje erlangs, had laten vervangen door een ijzeren hek.

Mijn paradijsje was een gevangenis geworden.

N
0
10
20 km
Orléans
Sancerre
Loire
A71
N76
D944
D955
Valençay
D956
Bourges
Yèvre
Cher
A20
N151
N141
Issoudun
A71
N76
Auron
Mézières-
en-Brenne
Châteauroux
Arnon
St-Amand-Mont-Rond
Nohant Vicq
Indre
N151
D927
Argenton
la Châtre
Châteaumeillant
Chassignolles
Gargilesse
Ste-Sévère
Aigurande
D943
Creuse
A20
Limoges
Parijs
Bourges
Bordeaux
Lyon

Hoezo, een *maison de campagne* in de Berry?

De Berry is niet wat men ziet als men alleen maar de grote wegen neemt. Die platte en treurige gedeelten, van Vierzon naar Châteauroux, van Issoudun naar Bourges. Pas in de omgeving van La Châtre krijgt de Berry stijl en kleur, daar wordt het pas pittoresk en mooi.
George Sand

'Ik heb u gevonden! Ik heb u gevonden!' Een al wat bejaard echtpaar met Vlaamse tongval hangt over het hek van het terrein rond mijn huis, zwaaiend met mijn boek *Beau Berry*. Ik kijk verschrikt op uit mijn luie ligstoel in de zon en spring overeind, mijn niet meer zo fraaie lichaam snel bedekkend met een omslagdoek. Hoe is dat in godsnaam mogelijk? Ik had het dorpje waarin mijn huis lag Het Gehucht genoemd, juist om dit soort bezoeken van onbekenden te vermijden. Maar gastvrij – en nieuwsgierig, als altijd – nodig ik hen uit aan mijn ronde tafel in het gras, met fraai uitzicht op de glooiende weilanden rondom. Snel ren ik naar binnen, trek een jurkje aan, en pak een fles reuilly met drie glazen. We maken keurig kennis. De Vlamingen zijn enthousiaste praters. Hij bleek mijn boek als een soort bijbel te gebruiken, had allerlei passages aangestreept en dankzij mij hadden ze George Sand en de Berry ontdekt. Zei hij. En nu komen ze

hier al drie jaar met hun camper. Zei zij. Beiden ratelen door: hoe mooi het hier is, over de vogels die hier fluiten en die ze niet meer horen in Leuven. Hoe ze mijn huis al reducerend en deducerend hadden gevonden. Het wordt steeds leuker en gezelliger. Als de fles leeg is, vertrekken ze. Met tegenzin. Maar niet zonder mijn belofte dat, als ik mijn huis wil verkopen, dat aan hen moet doen.

Ik peins er niet over.

Het is zo beeldschoon en stil hier. Elke nacht slaap ik minstens tien uur, waar ik thuis, in Amsterdam, de zes uur met moeite haal. Ook mijn poezen Pico en Bello laten zich gewillig uren in de auto meeslepen, want ze weten wat hun wacht: vrijheid! Buiten. Niet opgesloten zitten in een saai huis in de stad. Met vertedering kijk ik elke keer weer hoe ze door het hoge gras springen als waren het tijgers. Sierlijk. Snel. Siamees Pico komt hoger boven de lange sprieten uit dan lapjeskat Bello, maar hij is dan ook jonger. Vérder gaan ze, tot ik hen niet meer zie. Als ze terugkomen legt de ene een veldmuisje aan mijn voeten, dat nog wat naspartelt. En de andere een vogel.

Hoe kom ik aan dit *maison de campagne* in Het Gehucht? In 1999 wilde ik een huis in Frankrijk kopen, mijn lievelingsland waarvan ik de taal vloeiend spreek. Lang zat ik te dubben. Ik was alleen, dus ik wilde niet langer dan zeven à acht uur moeten reizen. Ik had geen auto, dus het moest ook per openbaar vervoer te bereiken zijn. Ik kon een (kleine) hypotheek nemen op de overwaarde van mijn huis in Amsterdam, dus het moest in een niet al te dure streek zijn. Het moest er mooier weer zijn dan in Nederland, want anders

Pico en Bello

kon ik net zo goed thuisblijven. Een mooi landschap telt voor mij niet als de zon er niet op schijnt, dus het moest onder het regengebied van de Loire liggen. Het moest er niet te toeristisch zijn, pseudoniem voor: er moeten niet al te veel Nederlanders zitten. Het moest een mooi uitzicht hebben en de buren moesten niet al te hinderlijk aanwezig zijn.

Ik pakte de Grote Bosatlas en zocht de kaart van Europa op. Ik nam een passer, rekende op schaalgrootte ongeveer 800 kilometer vanaf Amsterdam uit en maakte met de passer een omtrek van de gebieden in Frankrijk binnen die straal. Het bleek een aantal departementen te bevatten waar ik nog weinig of niets van wist: Indre, Creuse, Cher, Lozère, Allier, Haute-Vienne. Zo, het terrein was afgebakend.

Het geluk was met mij, zoals zo vaak het geval was. Ik stuitte op een advertentie waarin een gîte werd aangeboden, een kant-en-klaar ingericht huis dat verhuurd werd. Voor zes personen, ruime zitkamer en keuken, drie slaapkamers,

twee terrassen en 3600 vierkante meter grond. In de Indre/Creuse. De eigenaar bleek een Nederlandse architect te zijn die al jaren in Frankrijk woonde en met een Française was getrouwd. Hij had eigenhandig twee gîtes verbouwd en wilde er nu wel eentje kwijt omdat hij genoeg had van het gezeur dat er een theelepeltje ontbrak. En dat er geen magnetron aanwezig was, noch zwembad noch televisie. Ha, allemaal dingen die ik ook absoluut niet wilde hebben! Verheugd maakte ik een afspraak en leende een Citroën BX van een vriendin.

Op weg. Ik had uitgerekend dat naar Parijs (vierenhalf uur), om Parijs heen (een halfuur) en naar La Châtre (tweeenhalf uur), waarvan het huisje op tien kilometer afstand lag, het bij elkaar ongeveer acht uur rijden was, de ideale afstand. De landschappen en de weg naar Parijs waren mij bekend, de *périphérique* ook, maar daarna begon het onbekende. Langs Orléans en de Loire is het een mooi gebied, golvend en weids. En toen de TGV voorbijflitste in de graanvelden, vond ik Frankrijk opeens een indrukwekkende combinatie van moderniteit en historie. Alles hebben ze, die Fransen, iets wat ze ook niet nalaten te vermelden op enorme borden langs de weg: SES CHÂTEAUX, SES MONUMENTS HISTORIQUES, SES CITÉS MONUMENTALES, SES FORÊTS. Vooral dat bezittelijk voornaamwoord *ses* vond ik voornaam.

Vierzon. Ook nog mooi, maar al een stuk minder dan Orléans. Dan richting Châteauroux.

En daar begon het.

Alles was lelijk in de omgeving van Châteauroux: kale weilanden, waar grote non-descripte gebouwen stonden (graansilo's? kerncentrales?), veel Ibis- en Mercure-hotels, een McDo-

nald's-drive-in, uitgestrekte militaire terreinen met honderden legerauto's, tanks, en grote kazernes met prikkeldraad eromheen. En een vliegveld, waar de Concorde zijn oefenvluchten maakte, zo begreep ik later. En waar nu wat verdwaalde zakenvliegtuigjes stonden. Ik ging van de autoroute af en nam de D-weg naar Guéret. Hemel, hier waren de rotondeadepten stevig aan de slag gegaan, om de haverklap gier ik weer om zo'n ding heen. Misschien werd het richting La Châtre mooier?

Geen sprake van. Enorme graanvelden regen zich hopeloos saai aaneen, nauwelijks onderbroken door bomen. Velden zo ver het oog reikte. Recht en plat. Zelfs geen mooi panorama verzachtte de lelijkheid van de omgeving. Hier ging ik geen huis kopen, geen sprake van.

Toen, in de omgeving van het dorpje Nohant, begon het er plotseling beter uit te zien. Het landschap ging stijgen en dalen, evenals de weg. Hoge bomen en struiken omzoomden de weilanden, meren en vennen schemerden door de bomen heen. De mooiste vergezichten ontrolden zich voor mijn ogen. Grote bossen alom. Wazige, donkerblauwe verten, ook al scheen de zon. Niet voor niets had George Sand dit landschap in haar romans de Vallée Noire genoemd. Ik veerde helemaal op, het was nog maar een paar kilometer naar La Châtre. Hoe zou het ten zuiden daarvan zijn?

La Châtre zag er aardig uit. Redelijk groot. Ik zag in de hoofdstraat een boekwinkel, een bioscoop, drie slagers, twee bakkers, een bank en wel drie kappers. Dat zat wel snor.

En toen ik de weg af draaide om de laatste kilometers langs een heel klein weggetje af te leggen, stokte de adem in mijn keel. Zo mooi had ik het zelden gezien. Witte koeien in groene weilanden, omzoomd door ouderwetse bosschages

en bomen in alle kleuren en maten. Murmelende beekjes. Een groot ven, midden in een bos, waar een familie eenden zwom. De bordjes VISSEN VERBODEN en JAGEN VERBODEN. Goed zo.

En dan Het Huis. Ik was er bijna voorbijgereden, zo verscholen lag het achter bomenrijen. Het was precies zoals op de foto's. Geen fabriek vlakbij. Noch mensen. Alleen maar uitzicht en stilte. Van de eigenaar mocht ik er de nacht in slapen, maar dat deed ik nauwelijks. Dwaalde door het huis. Verrukt. Dit was het. Wat kleedjes zou ik eruit gooien, maar meer niet. Eén auto hoorde ik voorbijkomen, en dat was om tien uur 's avonds. Daarna niets meer.

De volgende dag kocht ik het. En ik bleef het achttien jaar met grote regelmaat bewonen.

Met de meesten van de bewoners van de andere tien huizen in Het Gehucht raak ik in de loop der tijd bevriend. Zij helpen mij, ik help hen. Boer Pascal wordt mijn grote vriend. Hij is filosofisch ingesteld, maar bekijkt het leven met de nuchtere blik van een Berrichon, met bijbehorende tongval. Scheidingen, gevlogen vriendinnen, op een andere manier moeten boeren: niets blijft hem bespaard. Maar dat wist ik toen nog niet. Mijn buurvrouw reikt mij elk jaar, als rechtgeaarde socialiste, op 1 mei *muguets*, lelietjes-van-dalen, aan over het muurtje dat haar huis van het mijne scheidt. En dan nemen we het leven door. De enige dorpsgek, Pompidou genaamd, zorgt zo nu en dan voor veel opwinding met zijn vreemde streken, maar verder blijft het rustig. Ik interview de twee Nederlanders die in Het Gehucht zijn neergestreken en die intensief vierenzeventig geiten houden, waarvan ze de kaas op de omliggende markten verkopen. Lange weeken-

den en zomervakanties breng ik er door. Tot ik vanaf september 2003 er vrijwel elk weekend heen ga. Hoezo?

Een droom is uitgekomen. Ik ben benoemd tot directeur van het Institut Néerlandais (IN), het cultureel centrum van Nederland in Parijs. Tevens word ik er ambassaderaad voor culturele zaken bij de Nederlandse ambassade. Typisch Nederlands: twee voor de prijs van één. Ik verhuis naar de vierde verdieping van het prachtige pand van het IN, 121 rue de Lille. Daarmee eindigt ook mijn boek *Beau Berry*. En begint mijn leven aan een nieuw hoofdstuk, zowel in de drukke Parijse culturele wereld als in de stilte van Het Gehucht. Die daardoor meer welkom is dan ooit.